

Sigara Kullanan ve Kullanmayan Ergen Bireylerde Psikolojik Belirti Şiddetlerinin Karşılaştırılması

Comparison of Psychological Symptoms Severities in Adolescents Who Smoke and Do Not Smoke

Hilal Ayşenur YAVUZ UÇAR¹ - Ayşegül YETKİN TEKİN²

Öz

Bu çalışmanın amacı, sigara kullanan ve kullanmayan ergenlerde psikolojik belirti şiddetlerinin karşılaştırılması, ve ergenlerde nikotin bağımlılık şiddeti ile psikolojik belirti şiddeti arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmanın örneklemini, İstanbul ilindeki bir devlet okulunda öğrenim gören 14-18 yaş arası 230 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Her bir öğrenci bir sosyodemografik veri formu ile beraber “Fagerstrom Nikotin Bağımlılık Testi” ve “SCL 90-R Psikolojik Belirti Tarama Testi”ni doldürmüştür. Gruplar arasında kategorik değişkenlerin karşılaştırılmasında Chi-Square testi, sürekli değişkenlerin karşılaştırılmasında t-testi kullanılmıştır. Katılımcıların ölçek skorları arasındaki ilişki Pearson korelasyon testi ile analiz edilmiştir. Katılımcıların 36.5%’i (n=84) sigara kullandığını belirtmiştir. Sigara kullanmakta olan 84 öğrencinin 18.8%’i (n=42) düşük bağımlı, 11.7%’si (n=27) orta derece bağımlı, 6.5%’i (n=15) şiddetli bağımlı düzeyinde skorlara sahip olduğu saptanmıştır. Sigara kullanan öğrencilerin somatizasyon, obsesif-kompulsif, depresyon, anksiyete, düşmanlık, paranoid düşünce ve pbimokizm alt boyut skorları kullanmayanlara göre istatistiksel olarak yüksek belirlenmiştir. Öğrencilerin Fagerstrom Nikotin Bağımlılık testi düzeyleri ile somatizasyon, düşmanlık ve pbimokizm alt boyut düzeyleri arasında orta düzeyde güçlü bir ilişki saptanırken; Fagerstrom Nikotin Bağımlılık testi skorları ile obsesif-kompulsif, depresyon, anksiyete ve paranoid düşünce arasında zayıf düzeyde bir ilişki saptanmıştır. Sonuç olarak, sigara kullanan ergenlerde psikolojik belirti şiddetleri daha yüksektir ve ergenlerde yüksek nikotin bağımlılık şiddeti yüksek psikolojik belirti şiddetleri ile ilişkilidir.

Anahtar Kelimeler: Ergen, Sigara Kullanımı, Nikotin Bağımlılığı, Psikolojik Belirtiler

Abstract

The aim of the present study is to compare the severity of psychological symptoms in adolescents who smoke and do not smoke, and to examine the relationship between nicotine addiction severity and psychological symptoms severities in adolescents. The sample of the study consisted of 230 high school students between the ages of 14 and 18 who were continuing their education at a high school. Each student completed “Fagerstrom Nicotine Dependence Test” and “SCL 90-R Psychological Symptom Screening Test”, along with a sociodemographic data form. Chi-Square test was used to compare categorical variables between groups, and t-test was used to compare continuous variables. The relationship between the scale scores of the participants was analyzed using the Pearson correlation test. 36.5% (n=84) of the participants were smokers. Of the 84 students who smoked, and 18.8% (n=42) were low addicted, 11.7% (n=27) were moderately addicted, and 6.5% (n=15) were severely addicted. The somatization, obsessive-compulsive, depression, anxiety, hostility, paranoid ideation, and psychoticism subscale scores of adolescents who smoke were found to be statistically higher than those who did not smoke. While a moderately strong relationship was found between the students' Fagerstrom Nicotine Dependence Test scores and somatization, hostility and psychoticism subscale scores; a weak relationship was found between Fagerstrom Nicotine Dependence test scores and obsessive-compulsive, depression, anxiety and paranoid ideation in the students. To conclude, psychological symptoms severities is higher in adolescents who smoke, and high nicotine addiction severity in adolescents is associated with high psychological symptom severities.

Keywords: Adolescent, Smoking, Nicotine Addiction, Psychological Symptoms.

¹ Serbest Klinik Psikolog; Antalya, hilalaysenuryavuz@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0000-6998-4296>

² Dr. Öğretim Üyesi, Adıyaman Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, draysegulyetkin@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-8176-7657>

Makale Türü/Article Type: Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received Date: 04.06.2024 – Kabul Tarihi/Accepted Date: 20.09.2024

Atıf İçin/For Cite: YAVUZ UÇAR H. A. ve YETKİN TEKİN A., “Sigara Kullanan Ve Kullanmayan Ergenlerde Psikolojik Belirtiler Şiddetinin Karşılaştırılması”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2024;23(92):1513-1525

<https://doi.org/10.17755/esoder.1495241>

Lisans: [CC BY-NC 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/)

Etik Kurul İzni/ Ethics Committee Approval: İstanbul Arel Üniversitesi Etik Kurulu'nun 30.10.2017 ve 2553 sayılı yazısı ile uygun görülmüştür/ Approved by Istanbul Arel University Ethics Committee with the letter dated 30.10.2017 and numbered 2553.

1. GİRİŞ

Ergenlik dönemi bireyin bedensel, endokrinolojik ve mental büyüme hızının oldukça yüksek olduğu dinamik bir gelişim sürecidir (Steinberg, 2014b). Ergenlik dönemi Dünya Sağlık Örgütü'ne göre 10-19 yaş arası olarak tanımlarken, bazı klinisyenler ergenlik döneminin 24 yaşa kadar uzayabileceğini iddia etmektedir (World Health Organization, 2020; Susan ve ark., 2018). Ergenlik döneminde bedensel değişikliklere psikolojik değişiklikler de eşlik eder (Meeus, 2016). Ergenlerin sosyal etkileşimleri kimlik gelişimine yardımcı olurken; bir yandan da ergenlerde bazı riskli davranışlara yönelim olabilir. (Ciranka ve van den Bos, 2021). Bu riskli davranışların başında sigara kullanımı gelmektedir. Nitekim ergenlik dönemi sigara başta olmak üzere birçok psikoaktif maddenin ortalama kullanım başlangıç dönemi olarak bilinmektedir (Trucco, 2020).

Ergenlik dönemi bazı psikolojik sorunların sıklıkla görülebildiği bir gelişim dönemidir. Ergenlerde depresyon yaygınlığının %8 civarında olduğu, öz bildirimle bildirilen depresif yakınma yaygınlığının %34 olduğu bildirilmiştir (Shorey ve ark., 2021). Ergenlerin yaklaşık beşte birinin bir anksiyete bozukluğu tipinin tanı ölçütlerini karşıladığı bilinmektedir (Niermann ve ark., 2021). Alkol, esrar, sentetik kannabinoidler gibi maddelerin ergenlerde kullanımının giderek arttığı bildirilmiştir (Gilley ve ark., 2021; Halladay ve ark., 2020). Öte yandan teknolojik bağımlılıkların da ergenlerde yaygınlığı oldukça dikkat çekicidir. Yakın zamanda yayımlanmış bir metaanalizin bulgularına göre ergenlerde internet bağımlılığının %7, internet oyun bağımlılığının %2.5 civarında olduğu bildirilmiştir (Pan ve ark., 2021).

Son yıllarda yapılan epidemiyolojik araştırmalar, ergenlerde sigara kullanım oranının yaklaşık beşte bir oranına ulaştığını göstermektedir (Agaku ve ark., 2024; World Health Organization, 2024; Ma ve ark., 2021; Mantey ve ark., 2021). Gerek beden gerekse de psikolojik sağlık üzerinde birçok olumsuz etkisi olduğu bilinen sigara kullanımı, her yıl yaklaşık 8 milyon insanın ölümüne sebep olabilmektedir (World Health Organization, 2021). Sigara, halen akciğer, kalp ve damar hastalıkları başta olmak üzere birçok hastalık için en önemli risk faktörlerinin başında gelmektedir (Mitrou ve ark., 2024). Birçok ülkede özellikle ergenlerde sigara kullanımını önlemeye yönelik müdahale programları uygulanmaktadır (Khalil ve ark., 2024).

Ergenlerde sigara kullanımının ortaya çıkışına sebep olan bazı önemli risk faktörleri tanımlanmıştır. Sigara tüketiminin olduğu aile veya arkadaş ortamı, sigaraya ulaşımın kolay olması, erkek cinsiyet, riskli davranışlara eğilimli olmak, depresyon veya anksiyete gibi psikolojik sorunlar ergenlerde sigara kullanımını etkileyen faktörler olarak bildirilmiştir (Chung ve Joung, 2014; Alasqah ve ark., 2019; O'Brien ve ark., 2021). Öte yandan yaşamın erken dönemlerinde maruz kalınan olumsuz yaşam olayları ve travmaların da genel olarak madde bağımlılığı için risk oluşturduğu gösterilmiştir (Quam ve ark., 2024; Yoon ve ark., 2024).

Ergenlik döneminde sigara kullanımı bazı psikolojik belirtilerle ilişkili görünmektedir. Depresyon, kaygı bozuklukları, dikkat eksikliği, uyku sorunları gibi psikolojik problemlerin ergenlerde sigara kullanımını arttırabileceği bildirilmiştir (Lawrence ve ark., 2022; Becker ve ark., 2021). Örneğin ergenlerin depresif veya anksiyöz yakınmaları ile başa çıkmada sigara kullanımının işlevsel olmayan bir strateji olduğu gösterilmiştir (Feng, 2016). Yine sınav ve performans kaygısının ergenlerde sigara kullanımını arttırdığı bilinmektedir (Ertuğrul ve ark., 2024). Ergenlik döneminde psikolojik belirtilerin aile içi, okul içi ve sosyal sorunların sigara kullanımını daha olası hale getirdiğini gösteren birçok araştırma vardır (Bozzini ve ark., 2020; Ingram ve ark., 2020; Trucco, 2020).

Yukarıda verilen bilgiler doğrultusunda sigara kullanımının ergenlerde önemli bir sağlık sorunu haline geldiği söylenebilir. Her ne kadar başka popülasyonlarda ergenlerde sigara

kullanımı ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiyi araştıran çok sayıda araştırma olsa da, ülkemizde bu ilişkiyi araştıran çalışmaların kısıtlı olduğu görülmektedir. Ülkemizde ergenlerde sigara kullanımı ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkinin araştırılması, ergenlerde sigara kullanımının önlenmesine yönelik psikososyal önlemlerin önemini ortaya koymada yol gösterici olabilir. Bu çalışmanın amacı, sigara kullanan ve kullanmayan ergenlerin psikolojik belirti şiddetlerini karşılaştırmak ve sigara kullanım şiddeti ile psikolojik belirti şiddeti arasındaki ilişkiyi incelemektir.

1. YÖNTEM

1.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın doğası kesitsel ve tanımlayıcıdır. Araştırmanın örneklemini, İstanbul'daki bir devlet okulunda eğitimine devam eden 14-18 yaş arası 230 lise öğrencisi oluşturmuştur. Araştırma örneklemini oluşturan ergenlerin %54.3 (n=125)'ünü kız, %45.7 (n=105)'sini erkek öğrencilerdir. Araştırmanın örneklemini oluşturan ergenlerin yaş ortalaması 16.14 ± 2.3 'tür.

Her bir ergen ve velisi araştırmanın amacını ve yöntemini açıklayan bilgilendirilmiş onam formunu okumuş ve imzalamıştır. Araştırmanın tüm aşamaları İstanbul Arel Üniversitesi Etik Kurulu tarafından onaylanmıştır (Tarih: 30.10.2017 ve Onay Numarası: 2553).

1.2. Veri Toplama Araçları

Her bir ergen bir sosyodemografik veri formu ile beraber Fagerstrom Nikotin Bağımlılık Testi ve SCL 90-R Psikolojik Belirti Tarama Testi'ni doldurmuştur.

2.2.1. Sosyodemografik veri formu: Bu form katılımcının yaş, cinsiyet, ekonomik düzey, yakın arkadaşlarının sigara içme durumu, ebeveynin uygulama sırasındaki medeni durumları gibi bilgileri içermektedir.

2.2.2. Fagerstrom Nikotin Bağımlılık Testi: Sigara bağımlılığının düzeyini saptamak amacıyla geliştirilmiş ve altı sorudan oluşmaktadır (Heatherton et al., 1991). Sigaraya bağımlılık düzeyi arttıkça testten alınan puan artmaktadır. Testten 5 puanın altında alanlar hafif, 5 veya 6 puan alanlar orta, 7 puan ve üstünde alanlar şiddetli nikotin bağımlısı olarak tanımlanmaktadır. Uysal ve ark Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yapmış ve Cronbach alpha iç tutarlık katsayısını .56 saptamıştır (Uysal et al., 2004). Bu veri setinde ise Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi Cronbach alpha iç tutarlık katsayısı .66 saptanmıştır.

2.2.3. SCL 90-R Psikolojik Belirti Tarama Testi: Derogatis ve ark (1977) tarafından geliştirilmiştir ve 90 maddeden oluşmaktadır. Psikolojik semptomları ve belirti düzeylerindeki değişimleri değerlendirmekte kullanılmaktadır. Somatizasyon, obsesif-kompulsif, kişiler arası duyarlılık, depresyon, anksiyete, düşmanlık, fobik anksiyete, paranoid düşünce ve psikotizm alt boyutlarına ve ek ölçek puanı ile genel belirti ortalamasına ulaşılmaktadır. Her bir madde; "Hiç, çok az, orta derecede, oldukça fazla ve ileri derecede" şeklinde 5 seçenek içermektedir. Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Dağ (1991) tarafından yapılmış ve alt ölçeklerin Cronbach alpha iç tutarlık katsayıları .64 ile .85 arasında saptanmıştır. Bu veri setinde ise, alt ölçeklerin Cronbach alpha iç tutarlık katsayıları .71 ile .86 arasında değişmektedir.

2.3. İstatistiksel analiz

Verilerin analizinde SPSS 22.0 programı kullanılmıştır. Ergenlerin sosyodemografik özellikleri, Fagerstrom Nikotin Bağımlılık Testi ve SCL 90-R Psikolojik Belirti Tarama Testinin alt ölçeklerinde bulunan puanların ortalamaları, standart sapmaları, sayı ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Sürekli değişkenlerin normal dağılıma uyup uymadığı Kolmogorov-Smirnov testi ile analiz edilmiştir. Sigara kullanan ve kullanmayan ergenlere ait kategorik değişkenler Chi-square testi ile, sürekli değişkenler ise normal dağılıma uygunluk gösterdikleri için t testi

ile araştırılmıştır. Fagerstrom Nikotin Bağımlılık test skoru ile SCL 90-R Psikolojik Belirti Tarama testi alt boyut skorları arasındaki ilişki, sürekli değişkenler normal dağılıma uygunluk gösterdiği için Pearson korelasyon testi ile incelenmiştir. Tüm istatistiksel analizlerde anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir.

2. BULGULAR

Fagerstrom Nikotin Bağımlılık Testine göre, sigara kullanan 84 öğrencinin %18.8'i (n=42) düşük bağımlı, %11.7'si (n=27) orta derece bağımlı, %6.5'i (n=15) şiddetli bağımlı skorlarına sahipti.

Sigara kullanan ergenlerde erkeklerin oranı (%61.9 ve n=52), sigara kullanmayanlara göre (%36.3 ve n=53) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek saptandı ($\chi^2 = 14.088$ ve $p < 0.001$). Sigara kullanan ergenlerin yakın arkadaşlarında sigara içme oranı (%89.3, n=75), olmayanlara göre (%55.5, n=81) anlamlı düzeyde yüksekti ($\chi^2 = 27.925$ ve $p < 0.001$). Tablo-1'de sigara kullanan ve kullanmayan ergenlerin demografik özellikleri karşılaştırıldı.

Tablo-2'de sigara kullanan ve kullanmayan ergenlerin SCL 90-R Psikolojik Belirti Tarama testi alt boyut skorları t-testi ile karşılaştırıldı. Buna göre, sigara kullanan ergenlerin somatizasyon, obsesif-kompulsif belirtiler, depresyon, anksiyete, düşmanlık, paranoid düşünceler ve pbimokizm alt boyut skorları sigara kullanmayanlara göre istatistiksel olarak yüksek saptandı (sırasıyla; $p < 0.001$, $p = 0.004$, $p = 0.005$, $p < 0.001$, $p = 0.001$, $p = 0.009$ ve $p < 0.001$). Ayrıca ek skala ve genel semptom ortalaması skorları sigara kullanan ergenlerde kullanmayanlara göre daha yüksek saptandı (sırasıyla; $p < 0.001$ ve $p < 0.001$).

Ergenlerin Fagerstrom Nikotin Bağımlılık testi skorları ile SCL 90-R Psikolojik Belirti Tarama testi alt boyut skorları arasındaki ilişki Pearson korelasyon testi ile incelendi ve Tablo-3'te gösterildi. Ergenlerin Fagerstrom Nikotin Bağımlılık testi skorları ile somatizasyon, anksiyete, düşmanlık ve pbimokizm alt boyut skorları arasında zayıf düzeyde güçlü bir ilişki saptanırken (sırasıyla; $r = .22$, $r = .22$, $r = .22$ ve $r = .24$); Fagerstrom Nikotin Bağımlılık testi skorları ile obsesif-kompulsif belirtiler, depresyon ve paranoid düşünceler arasında zayıf düzeyde bir ilişki saptandı (sırasıyla; $r = .16$, $r = .17$, $r = .16$). Ayrıca ergenlerin Fagerstrom Nikotin Bağımlılık testi skorları ile ek skala skorları arasında zayıf düzeyde, genel semptom ortalaması arasında orta düzeyde güçlü bir ilişki saptandı.

3. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmanın amacı, sigara kullanan ve kullanmayan ergenlerin psikolojik belirti şiddetlerini karşılaştırmak, ve ergenlerde nikotin bağımlılık şiddeti ile psikolojik belirti şiddetleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Çalışmamızın bulguları ergenlerin üçte birinden fazlasının sigara kullandığını ve sigara kullanan ergenlerde depresyon ve anksiyete başta olmak üzere bazı psikolojik belirtilerin daha yüksek şiddette olduğunu göstermiştir. Ayrıca çalışmamızın bulgularına göre; ergenlerin nikotin bağımlılığı skorları ile somatizasyon, düşmanlık, depresyon ve anksiyete gibi psikolojik belirtilerin şiddetleri arasında doğrusal bir ilişki vardır.

Bu çalışmanın bulgularına göre ergenlerin üçte birinden fazlası sigara kullanmaktadır ve erkek ergenlerde sigara kullanma oranı kızlara göre daha yüksektir. Ülkemizde 14-18 yaş arası ergenlerde yapılan bir araştırmanın bulguları, ergenlerde sigara kullanma oranının %15.8 olduğunu göstermiştir (Mete ve ark., 2020). Türk popülasyonunda yapılan başka bir araştırmanın bulguları, 16-20 yaş arası ergenlerde sigara kullanma oranının %23.5 olduğunu ve erkeklerde sigara kullanma oranının kızlara göre daha yüksek olduğunu bildirmiştir (Icmeli ve ark., 2016). Başka bir popülasyonda yapılmış bir araştırma 13-17 yaş arası ergenlerde sigara kullanma oranının %24 olduğunu ve cinsiyetler arasında sigara kullanma oranının farklı

olmadığını göstermiştir (Lawrence ve ark., 2022). Düşük gelirli şehirlerde yaşayan ergenlerde de sigara kullanma oranı %24 saptanmıştır ve cinsiyetler arasında sigara kullanma oranının farklı olmadığı gösterilmiştir. (Mallol ve ark., 2021). Bu çalışmada ise, ergenlerde sigara kullanma oranının önceki çalışmalarda elde edilen bulgulara göre biraz daha yüksek olduğu görülmektedir. Sigara kullanma oranlarının ve cinsiyetler arasındaki sigara kullanma oranlarının bu çalışmalarda farklılık göstermesi araştırmaların kesitsel doğaya sahip olmaları, katılımcıların farklı sosyodemografik ve sosyokültürel özellikleri ile açıklanabilir.

Ergenlerde sigara kullanımı riskini arttıran birçok faktör tanımlanmıştır. Yakın arkadaşların sigara kullanması, evde sigara kullanan birisinin bulunması, akademik alanda yaşanan sorunlar, sınav stresi ve aile içi sorunlar ergenlerde sigara kullanma riskini arttırdığı bildirilmiştir (Ertuğrul ve ark., 2024; Kardeş ve Kardeş, 2023; Mallol ve ark., 2021; Itanyi ve ark., 2020; O'Brien ve ark., 2021; Icmeli ve ark., 2016). Bizim çalışmamızda da sigara kullanan ergenlerin yakın arkadaşlarının daha fazla sigara tükettiği (%89.3) saptanmıştır. Literatürde ergenlerin yakın arkadaşlarının sigara içme davranışına özendiği, merak duygusunun sigara içmeyi kolaylaştırabileceği bildirilmiştir (Nodora ve ark., 2014; Khalil ve ark., 2018).

Sigara kullanan ergenlerde eşlik eden psikolojik semptomlar geniş bir yelpazede değişkenlik gösterebilmektedir (Stevenson ve ark., 2022; DeHay ve ark., 2012). Farklı kültürlerde yapılmış birçok araştırma sigara kullanan ergenlerde sıklıkla depresif veya anksiyöz yakınma şiddetinin yüksek olduğunu bildirirken, diğer çalışmalar da psikoaktif maddelerin kullanımı, delüzyonlar, uyku sorunları, yeme bozuklukları, travma sonrası stres belirtileri, dikkat eksikliği gibi belirtilerin eşlik ettiğini göstermiştir (Peltzer and Pengpid, 2020; Becker et al., 2021; Gorfinkel ve ark., 2022; Moustafa ve ark., 2021). Türkiye'de yapılmış bir çalışmanın bulgularına göre, sigara kullanan 10-18 yaş arası ergenlerde intihar düşünceleri sigara kullanmayanlara göre daha fazla saptanmıştır (Haspolat ve ark., 2016). Türk popülasyonunda yapılan başka bir araştırmanın bulguları, ergenlerde sigara kullanımının düşük benlik saygısı ile ilişkili olduğunu göstermiştir (Tunç ve Kolburan, 2019). Bu çalışmada da sigara kullanan ergenlerin depresyon ve anksiyete başta olmak üzere psikolojik belirti düzeyleri sigara kullanmayanlara göre daha yüksek saptanmıştır. Ayrıca bulgularımız, nikotin bağımlılık şiddeti yüksek olan ergenlerin psikolojik belirti şiddetlerinin de yüksek olduğunu göstermiştir. Bizim çalışmamızda elde edilen bulguların literatürdeki diğer çalışmaların bulgularına benzerlik gösterdiği söylenebilir. Sigara kullanan ergenlerde psikolojik belirtilerin daha sık olması ve bağımlılık şiddetinin psikolojik belirti şiddeti ile doğrusal yönlü bir ilişki göstermesi birçok sebeple açıklanabilir. Örneğin bazı araştırmalar ergenlerin stres ve depresyonla başa çıkabilmek için daha fazla sigara tükettiğini göstermiştir (Ranjit ve ark., 2019; Dierker ve ark., 2015). Öte yandan, anne-babanın boşanması, aile içi sorunların sebep olduğu psikolojik sorunların ergenlerde sigara kullanımını arttırdığını bildirmiştir (Tolan, 2023; Küçükşen ve ark., 2020; Yiğit ve Öncü, 2020; Seva ve ark., 2019; Eslava ve ark., 2023). Başka bir araştırmada ergenlik döneminde sigara kullanımı ile çocukluk çağı travmatik yaşantıları ile ilişkili olabileceğini göstermiştir (Cammack ve ark., 2019). Gelecekte ülkemizde yapılacak araştırmalar, ergenlerde sigara kullanımı ile ilişkili aile içi dinamikleri anlamaya daha fazla yardımcı olabilir.

Çalışmamızın bazı kısıtlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle çalışmanın kesitsel doğası sebebi ile elde edilen sebep-sonuç ilişkilerini kesin olarak ortaya koyduğu söylenemez. Çalışmanın örnekleminin sadece bir okulda eğitimine devam eden öğrencilerden oluşması bir diğer kısıtlılıktır. Psikolojik belirtilerin bir öz bildirim ölçeğinden elde edilmesi, verilerin öznel olarak yorumlanmasına sebep olmuştur.

Sonuç olarak; bulgularımız ergenlerin önemli bir kısmının sigara kullandığını ve sigara kullanan ergenlerin psikolojik belirti şiddetlerinin daha yüksek olduğunu göstermiştir. Sigara kullanan ergenlerde yüksek bağımlılık şiddeti yüksek psikolojik belirti şiddeti ile ilişkilidir.

Gelecekte yapılacak araştırmalar, yapılandırılmış klinik değerlendirme yöntemleri ile sigara kullanan ergenlerde psikolojik semptomların yeniden ele alınmasını ve ergenlerde sigara kullanımını önlemeye yönelik multidisipliner müdahale programlarının geliştirilmesine yardımcı olabilir.

KAYNAKÇA

- Agaku, I. T., Sulentic, R., Dragicevic, A., Njie, G., Jones, C. K., Odani, S., ... & Ayo-Yusuf, O. (2024). Gender differences in use of cigarette and non-cigarette tobacco products among adolescents aged 13–15 years in 20 African countries. *Tobacco Induced Diseases*, 22. <https://doi.org/10.18332/tid/169753>
- Akkuş, D., Karaca, A., Şener, D. K., & Ankaralı, H. (2017). Lise öğrencileri arasında sigara ve alkol kullanma sıklığı ve etkileyen faktörler. *Anadolu Kliniği*, 22(1), 36-45. DOI: 10.21673/anadoluklin.245632
- Alasqah, I., Mahmud, I., East, L., & Usher, K. (2019). A systematic review of the prevalence and risk factors of smoking among Saudi adolescents. *Saudi medical journal*, 40(9), 867. <https://doi.org/10.15537/smj.2019.9.24477>
- Becker, T. D., Arnold, M. K., Ro, V., Martin, L., & Rice, T. R. (2021). Systematic review of electronic cigarette use (vaping) and mental health comorbidity among adolescents and young adults. *Nicotine and Tobacco Research*, 23(3), 415-425. <https://doi.org/10.1093/ntr/ntaa171>
- Bozzini, A. B., Bauer, A., Maruyama, J., Simões, R., & Matijasevich, A. (2020). Factors associated with risk behaviors in adolescence: a systematic review. *Brazilian Journal of Psychiatry*, 43, 210-221. <https://doi.org/10.1590/1516-4446-2019-0835>
- Cammack, A. L., Haardörfer, R., & Suglia, S. F. (2019). Associations between child maltreatment, cigarette smoking, and nicotine dependence in young adults with a history of regular smoking. *Annals of epidemiology*, 40, 13-20. <https://doi.org/10.1016/j.annepidem.2019.10.003>
- Ciranka, S., & van den Bos, W. (2021). Adolescent risk-taking in the context of exploration and social influence. *Developmental Review*, 61, 100979. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2021.100979>
- Chung, S. S., & Joung, K. H. (2014). Risk factors for smoking behaviors among adolescents. *The Journal of School Nursing*, 30(4), 262-271. <https://doi.org/10.1177/1059840513505222>
- Dağ, I. (1991). Belirti tarama listesi (SCL-90-R)'nin üniversite öğrencileri için güvenilirliği ve geçerliliği [Symptom Check List (SCL-90-R): A reliability and validity study]. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 2(1), 5–12. <https://psycnet.apa.org/record/1997-86097-001>
- DeHay, T., Morris, C., May, M. G., Devine, K., & Waxmonsky, J. (2012). Tobacco use in youth with mental illnesses. *Journal of behavioral medicine*, 35, 139-148. <https://doi.org/10.1007/s10865-011-9336-6>
- Derogatis, L. R., Rickels, K., & Rock, A. F. (1977). SCL-90: Administration, scoring and procedure manual-I for the revised version. John Hopkin University.
- Dierker, L., Rose, J., Selya, A., Piasecki, T. M., Hedeker, D., & Mermelstein, R. (2015). Depression and nicotine dependence from adolescence to young adulthood. *Addictive Behaviors*, 41, 124-128. doi:10.1016/j.addbeh.2014.10.004.
- Ertuğrul, B., Tekinyıldız, E., & Çelik Yavuz, S. (2024). The Relationship Between Exam Anxiety and Risky Behaviors in Late Adolescents: A Descriptive Study. *Türkiye Klinikleri Journal of Nursing Sciences*, 16(1). doi: 10.5336/nurses.2023-99195
- Eslava, D., Martínez-Vispo, C., Villanueva-Blasco, V. J., Errasti-Pérez, J. M., & Al-Halabí, S. (2023). Family conflict and the use of conventional and electronic cigarettes in

- adolescence: The role of impulsivity traits. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 21(6), 3885-3896. <https://doi.org/10.1007/s11469-022-00828-8>
- Feng, Y. H. (2016). Stress and adolescent's smoking: The mediating effect of coping style. *Chinese Journal of Clinical Psychology*. <https://psycnet.apa.org/record/2016-23700-018>
- Gilley, M., Brent, J., Calello, D. P., Wax, P., Finkelstein, Y., & Toxicology Investigators Consortium. (2021). Synthetic cannabinoid exposure in adolescents presenting for emergency care. *Pediatric emergency care*, 37(1), e13-e16. <https://doi.org/10.1097/pec.0000000000001454>
- Gorfinkel, L., Hasin, D., Miech, R., & Keyes, K. M. (2022). The link between depressive symptoms and vaping nicotine in US adolescents, 2017–2019. *Journal of Adolescent Health*, 70(1), 133-139. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2021.07.003>.
- Halladay, J., Woock, R., El-Khechen, H., Munn, C., MacKillop, J., Amlung, M., ... & Georgiades, K. (2020). Patterns of substance use among adolescents: A systematic review. *Drug and alcohol dependence*, 216, 108222. <https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2020.108222>
- Haspolat, Y. K., Karabel, M., Karabel, D., Kelekci, S., Tuncel, T., Şen, V., ... & Tan, İ. (2016). Ergen Polikliniğine Başvuran Olguların Sosyodemografik Özelliklerinin Değerlendirilmesi. *Dicle Medical Journal/Dicle Tıp Dergisi*, 43(1). doi: 10.5798/diclemedj.0921.2016.01.0639
- Heatherton, T. F., Kozlowski, L. T., Frecker, R. C., & Fagerström, K. O. (1991). The Fagerström test for nicotine dependence: a revision of the Fagerstrom Tolerance Questionnaire. *British journal of addiction*, 86(9), 1119-1127. <https://doi.org/10.1111/j.1360-0443.1991.tb01879.x>
- Icmeli, Ö. S., Türker, H., Gündoğuş, B., Çiftci, M., & Aka Aktürk, Ü. (2016). Behaviours and opinions of adolescent students on smoking. *Tuberk Toraks*, 64(3), 217-222. Doi: 10.5578/tt.20925
- Ingram, K. M., Espelage, D. L., Davis, J. P., & Merrin, G. J. (2020). Family violence, sibling, and peer aggression during adolescence: Associations with behavioral health outcomes. *Frontiers in psychiatry*, 11, 472213. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2020.00026>
- Itanyi, I. U., Onwasigwe, C. N., Ossip, D., Uzochukwu, B. S., McIntosh, S., Aguwa, E. N., ... & Ezeanolue, E. E. (2020). Predictors of current tobacco smoking by adolescents in Nigeria: Interaction between school location and socioeconomic status. *Tobacco induced diseases*, 18. <https://doi.org/10.18332/tid/117959>
- Kardaş, Ö., & Kardaş, B. (2023). Çocuk ve ergen madde bağımlılığı tedavi merkezine başvuran olguların sosyodemografik ve madde kullanım özelliklerinin incelenmesi. *Bağımlılık dergisi*, 24(2), 174-185. DOI: 10.51982/bagimli.1112645
- Khalil, G. E., McLean, D., Ramirez, E., Mihaj, P. P., Zhao, B., Dhar, B., & Khan, M. (2024). Developing a text-message library for tobacco prevention among adolescents: A qualitative study. *Plos one*, 19(1), e0296503. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0296503>
- Khalil, G. E., Calabro, K. S., & Prokhorov, A. V. (2018). Development and initial testing of the brief adolescent smoking curiosity scale (ASCOS). *Addictive behaviors*, 78, 67-73. <http://dx.doi.org/10.1016/j.addbeh.2017.11.008>

- Küçükşen, K., Yılmaz, Bölükbaş, B., Gökkaya, F., Yılmaz, İ., & Toros, N. (2020). Ergenlerin Sigara Kullanımına Yönelmesinde Algılanan Anne-Baba Tutumları Ve Aile İletişiminin Rolü. *The Journal Of Social Sciences*, 18(18), 347-358. DOI : [10.16990/SOBIDER.3927](https://doi.org/10.16990/SOBIDER.3927)
- Lawrence, D., Johnson, S. E., Mitrou, F., Lawn, S., & Sawyer, M. (2022). Tobacco smoking and mental disorders in Australian adolescents. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 56(2), 164-177. <https://doi.org/10.1177/00048674211009617>
- Ma, C., Xi, B., Li, Z., Wu, H., Zhao, M., Liang, Y., & Bovet, P. (2021). Prevalence and trends in tobacco use among adolescents aged 13–15 years in 143 countries, 1999–2018: findings from the Global Youth Tobacco Surveys. *The Lancet Child & Adolescent Health*, 5(4), 245-255. [https://doi.org/10.1016/s2352-4642\(20\)30390-4](https://doi.org/10.1016/s2352-4642(20)30390-4)
- Mallol, J., Urrutia-Pereira, M., Mallol-Simmonds, M. J., Calderón-Rodríguez, L., Osses-Vergara, F., & Matamala-Bezmalinovic, A. (2021). Prevalence and determinants of tobacco smoking among low-income urban adolescents. *Pediatric allergy, immunology, and pulmonology*, 34(2), 60-67. <https://doi.org/10.1089/ped.2021.0018>
- Mantey, D. S., Case, K. R., Omega-Njemnobi, O., Springer, A. E., & Kelder, S. H. (2021). Use frequency and symptoms of nicotine dependence among adolescent E-cigarette users: Comparison of JUUL and Non-JUUL users. *Drug and alcohol dependence*, 228, 109078. <https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2021.109078>
- Meeus, W. (2016). Adolescent psychosocial development: A review of longitudinal models and research. *Developmental Psychology*, 52(12), 1969. <https://doi.org/10.1037/dev0000243>
- Mete, B., Söyler, V., & Pehlivan, E. (2020). Adölesanlarda sigara içme ve madde kullanma prevalansı. *Bağımlılık Dergisi*, 21(1), 64-71. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/985953>
- Mitrou, F., Nguyen, H. T., Le, H. T., & Zubrick, S. R. (2024). The causal impact of mental health on tobacco and alcohol consumption: an instrumental variables approach. *Empirical Economics*, 66(3), 1287-1310. <https://doi.org/10.1007/s00181-023-02483-x>
- Moustafa, A. F., Testa, S., Rodriguez, D., Pianin, S., & Audrain-McGovern, J. (2021). Adolescent depression symptoms and e-cigarette progression. *Drug and alcohol dependence*, 228, 109072. <https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2021.109072>
- Niermann, H. C., Voss, C., Pieper, L., Venz, J., Ollmann, T. M., & Beesdo-Baum, K. (2021). Anxiety disorders among adolescents and young adults: Prevalence and mental health care service utilization in a regional epidemiological study in Germany. *Journal of Anxiety Disorders*, 83, 102453. <https://doi.org/10.1016/j.janxdis.2021.102453>
- Nodora, J., Hartman, S. J., Strong, D. R., Messer, K., Vera, L. E., White, M. M., ... & Pierce, J. P. (2014). Curiosity predicts smoking experimentation independent of susceptibility in a US national sample. *Addictive behaviors*, 39(12), 1695-1700. <http://dx.doi.org/10.1016/j.addbeh.2014.06.002>
- O'Brien, D., Long, J., Quigley, J., Lee, C., McCarthy, A., & Kavanagh, P. (2021). Association between electronic cigarette use and tobacco cigarette smoking initiation in adolescents: a systematic review and meta-analysis. *BMC Public Health*, 21(1), 954. <https://doi.org/10.1186/s12889-021-10935-1>

- Pan, Y. C., Chiu, Y. C., & Lin, Y. H. (2020). Systematic review and meta-analysis of epidemiology of internet addiction. *Neuroscience & Biobehavioral Reviews*, *118*, 612-622. <https://doi.org/10.1016/j.neubiorev.2020.08.013>
- Peltzer, K., & Pengpid, S. (2020). Tobacco use and associated mental symptoms and health risk behaviours amongst individuals 15 years or older in South Africa. *South African Journal of Psychiatry*, *26*. doi: [10.1080/17437199.2024.2330896](https://doi.org/10.1080/17437199.2024.2330896)
- Quam, A., Biernacki, K., Ross, T. J., Salmeron, B. J., & Janes, A. C. (2024). Childhood Trauma, Emotional Awareness, and Neural Correlates of Long-Term Nicotine Smoking. *JAMA Network Open*, *7*(1), e2351132-e2351132. doi:10.1001/jamanetworkopen.2023.51132
- Ranjit, A., Korhonen, T., Buchwald, J., Heikkilä, K., Tuulio-Henriksson, A., Rose, R. J., ... & Latvala, A. (2019). Testing the reciprocal association between smoking and depressive symptoms from adolescence to adulthood: a longitudinal twin study. *Drug and Alcohol Dependence*, *200*, 64-70. <https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2019.03.012>
- Sawyer, S. M., Azzopardi, P. S., Wickremarathne, D., & Patton, G. C. (2018). The age of adolescence. *The lancet child & adolescent health*, *2*(3), 223-228. DOI: [10.1016/S2352-4642\(18\)30022-1](https://doi.org/10.1016/S2352-4642(18)30022-1)
- Seva, O., Aktaş, H., & Ekinci, Ö. (2019). Mersin Üniversitesindeki ergenlerde madde kullanımını ve ilişkili faktörlerin değerlendirilmesi. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, *12*(3), 515-524. <https://doi.org/10.26559/mersinsbd.618567>
- Shorey, S., Ng, E. D., & Wong, C. H. (2022). Global prevalence of depression and elevated depressive symptoms among adolescents: A systematic review and meta-analysis. *British Journal of Clinical Psychology*, *61*(2), 287-305. <https://doi.org/10.1111/bjc.12333>
- Steinberg, L. (2014b). *Age of opportunity: Lessons from the New Science of Adolescence*. New York: Houghton Mifflin Harcourt.
- Stevenson, J., Miller, C. L., Martin, K., Mohammadi, L., & Lawn, S. (2022). Investigating the reciprocal temporal relationships between tobacco consumption and psychological disorders for youth: an international review. *BMJ open*, *12*(6), e055499. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2021-055499>
- Tolan, Ö. Ç. (2023). Boşanma ve Etkileri: Çocuklar ve Ergenler Üzerindeki Psikolojik Sonuçları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, *(50)*, 321-338. <https://doi.org/10.52642/susbed.1221560>
- Trucco, E. M. (2020). A review of psychosocial factors linked to adolescent substance use. *Pharmacology Biochemistry and Behavior*, *196*, 172969. <https://doi.org/10.1016/j.pbb.2020.172969>
- Tunç, Z., & Kolburan, Ş. G. (2019). Ergenlik döneminde benlik saygısı ile sigara bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi*, *5*(1), 55-70. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/736881>
- Uysal, M. A., Kadakal, F., Karşıdağ, C., Bayram, N. G., Uysal, O., & Yılmaz, V. (2004). Fagerstrom test for nicotine dependence: reliability in a Turkish sample and factor analysis. *Tüberk Toraks*, *52*(2), 115-21. http://www.tuberktoraks.org/managete/fu_folder/2004-02/2004-52-2-115-121.pdf
- World Health Organization. (2024). WHO global report on trends in prevalence of tobacco use 2000–2030.

WHO global report on trends in prevalence of tobacco use 2000-2025, fourth edition. WHO, Geneva, 2021.

World Health Organization. (2020). Adolescent health.

Yiğit, Ü., & Öncü, E. (2019). Çalışan Gençlerde Sigara, Alkol, Uyuşturucu/Uyarıcı Madde Kullanımı ve Risk Faktörleri. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 6. <http://dx.doi.org/10.5152/addicta.2020.19081>

Yoon, S., Calabrese, J. R., Yang, J., Logan, J. A., Maguire-Jack, K., Min, M. O., ... & Hamby, S. (2024). Association between longitudinal patterns of child maltreatment experiences and adolescent substance use. *Child Abuse & Neglect*, 147, 106533. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2023.106533>

Tablo-1. Sigara kullanan ve kullanmayan öğrencilerinin demografik özelliklerinin Chi-Square testi ile karşılaştırılması

Değişken		Sigara Kullananlar (n=84) Sayı (Yüzde)	Sigara Kullanmayanlar (n=146) Sayı (Yüzde)	X ²	p
Cinsiyet	Kız	32 (38.1)	93 (63.7)	14.088	<0.001
	Erkek	52 (61.9)	53 (36.3)		
Yaş	14	5 (6)	17 (11.6)	16.901	<0.001
	15	9 (10.7)	34 (23.3)		
	16	21 (25)	42 (28.8)		
	17	37 (44)	48 (32.9)		
	18	12 (14.3)	5 (3.4)		
Sınıf tekrarı	Var	23 (27.4)	10 (6.8)	18.291	<0.001
Ekonomik düzey	Düşük	2 (2.4)	4 (2.7)	0.166	0.963
	Orta	47 (56)	84 (57.5)		
	Yüksek	35 (41.6)	58 (39.7)		
Anne-babanın medeni durumu	Evli	70 (83.3)	136 (93.2)	5.762	0.05
	Dul	4 (4.8)	4 (2.7)		
	Boşanmış	10 (11.9)	6 (4.1)		
Yakın arkadaşların sigara içme durumu	İçiyor	75 (89.3)	81 (55.5)	27.925	<0.001

Tablo-2. Sigara kullanan ve kullanmayan öğrencilerin Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi ve SCL-90 R Psikolojik Belirti Tarama Testi puanlarının bağımsız örneklem t testi ile karşılaştırılması

Ölçek	Sigara Kullananlar (n=84) Ortalama±Standart Sapma	Sigara Kullanmayanlar (n=146) Ortalama±Standart Sapma	t	p
Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi	3.97±2.6	1.1±2.4	6.760	<0.001
Somatizasyon	1.12± 0.82	0.74± 0.61	3.884	0.001
Obsesif Kompulsif Belirtiler	1.50± 1.01	1.09± 0.72	2.672	0.004
Kişilerarası Duyarlılık	1.23± 0.91	1.13± 0.87	.869	0.445
Depresyon	1.31± 0.94	0.94± 0.76	2.404	0.005
Anksiyete	1.33± 0.96	0.86± 0.73	3.117	<0.001
Öfke Düşmanlık	1.80± 1.23	1.20± 0.98	2.108	0.001
Fobik Anksiyete	0.80± 0.81	0.58± 0.63	1.241	0.052
Paranoid Düşünceler	1.50± 1.02	1.12± 0.85	2.226	0.009
Pbimokizm	1.05± 0.84	0.61± 0.64	5.091	<0.001
Ek skalalar	1.51± 0.95	1.10± 0.91	4.553	<0.001
Genel Semptom Ortalaması	1.31± 0.84	0.93± 0.62	4.607	<0.001

Tablo-3. Öğrencilerin Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi ve SCL-90 R Psikolojik Belirti Tarama Testi puanları arasındaki ilişkinin Pearson korelasyon testi ile incelenmesi

Ölçek	Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi
Somatizasyon	.22**
Obsesif Kompulsif Belirtiler	.16*
Kişilerarası Duyarlılık	.03
Depresyon	.17*
Anksiyete	.22**
Öfke Düşmanlık	.22**
Fobik Anksiyete	.11
Paranoid Düşünceler	.16*
Pbimokizm	.24**
Ek skalalar	.21**
Genel Semptom Ortalaması	.20**

* p<0.05; ** p<0.01

- Yazarlar herhangi bir çıkar çatışması bildirmemektedir.
- Yazarlar bu çalışma için herhangi bir fon desteği almamıştır.
- Yazarlar çalışmaya eşit oranda katkıda bulunmuştur.